JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Adrienn, Károly

Title: Levél Finnországból

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © 2021 ELTE Bölcsészettudományi Kar

Rights: In Copyright

Rights url: http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en

Please cite the original version:

Adrienn, K. (2021). Levél Finnországból. Fordítástudomány, 23(2), 151-155. https://doi.org/10.35924/fordtud.23.2.15

Fordítástudomány 23. (2021) 2. szám 151–155.

Levél Finnországból

Károly Adrienn
E-mail: adriennkaroly@gmail.com

2011. szeptember elején, pontosan tíz évvel ezelőtt érkeztem a finn tóvidék kellős közepén fekvő Jyväskylä városába. Amikor először besétáltam az új munkahelyemre, az egyetem Nyelvi Központjába, olyan érzés volt, mintha kellemes erdei túrát tennék: a „régi" kampusz egy domb tetején helyezkedik el, az épületek árnyas fák között bújnak meg, és egy-két kavicsos kis út teljesen olyan érzést kelt, mintha erdei ösvényen sétálnék. Utólag megtudtam, hogy az egyetemi kampuszt Finnország egyik legszebbikeként tartják számon – talán nem véletlenül. Nemcsak festői szépségével varázsolja el az embert, hanem történetileg és építészetileg is jelentős. 1863-ban itt alapították meg az első finn nyelvű tanárképző intézményt, az épületek közül pedig többet a híres Alvar Aalto tervezett, aki egyébként a város szülötte volt. A kampusz idén még az Európai Örökség címet is megpályázta. Azóta rengeteg változás történt az életemben: férjhez mentem, gyermekem született, finn állampolgárságot szereztem, és a város azóta szó szerint az otthonommá vált. Érkezésemkor már megvolt az abszolutóriumom az ELTE Fordítástudományi Doktori Programján, így a disszertációmat már innen kintről írtam. A dolgozatomban többek között a többnyelvűség fogalmát is körüljártam, amely ekkorra a magánéletem és a munkám szerves részévé vált.

A férjem amerikai, magyar ősökkel (sőt egy későbbi családfakutatás során kiderült, egy faluból származunk), a kisfiunk pedig már itt született. Az oviban szivacsként szívja magába a finn nyelvet, amelyet mára folyékonyan beszél. A többnyelvűséget már az óvodában is komolyan veszik, hiszen a nem finn anyanyelvű gyermekek heti rendszerességgel plusz segítséget is kapnak a nyelv elsajátításához. Itthon az angol és a magyar nyelvet egyaránt használjuk, és próbáljuk követni az „Egy szülő egy nyelv" módszert (*One Parent One Language*), bár nem túl mereven. Szeretném, ha a kisfiam nem „kívülálló" nyelvként tekintene a finn nyelvre, amelyet otthon nem használunk, ezért a magyar nyelvű meséken kívül sokszor olvasok neki finnül is, főleg a Tatu és Patu sorozatból. Az Aino Havukainen és Sami Toivonen által írt könyvek legtöbbje magyar fordításban is megjelent, ezeket

Hivatkozás: Károly A. 2021. Levél Finnországból. *Fordítástudomány* 23. évf. 2. szám. 151–155. DOI: https://doi.org/10.35924/fordtud.23.2.15

minden humorra fogékony kisgyermekes szülőnek figyelmébe ajánlom: a könyvek ismeretterjesztő jellegűek és fontos témákkal foglalkoznak, de egyben garantált a szórakozás még a szülők számára is, hiszen a szöveg és a képek tele vannak tréfával (valószínűleg nem volt egyszerű dolga a fordítónak mindezt visszaadni magyarul). Nekem duplán jó, ha finnül olvasok mesét, hiszen egyrészt biztos lehetek abban, hogy a finn nyelvtan és a szóhasználat is helyes, másrészt rám is rengeteg szó ragad közben. A kisfiam Apával angolul kommunikál (az angolt viccesen „apanyelvnek" is szoktuk hívni), de azért Anya nyelve nagyon közel áll a szívéhez. Jelenleg éppen a Góliát képregények a nagy kedvenc – a rajongást nekem köszönheti, gyerekkoromban én is imádtam a Góliátot. Pár hónapja kíváncsiságból rákerestem a fordító nevére az interneten. Mint kiderült, Zipernovszky Hanna Svédországban él, ahonnan a képregény is származik. Váltottunk pár e-mailt a fordítással kapcsolatban, és megtudtam, hogy a legnagyobb nehézséget a svéd természettel kapcsolatos szavak és kifejezések fordítása jelentette számára. Angol nyelven a kisfiam legtöbbször a Mélytengeri mentőcsapat (*Octonauts*) mesét nézi. Ennek érdekessége, hogy a szereplők az angol nyelv különböző változatait beszélik: képviselve van az amerikai angol, illetve annak déli nyelvjárása, brit angol, ausztrál angol, észak-angol (skót nyelvjárás), de még a cockney dialektus is.

Többnyelvű beszélőként a kisfiam a kommunikációs stratégiák egész tárházát használja: szó szerint fordít (nem kis fejtörést okozva nekem, mivel ki kell találnom, hogy éppen melyik nyelvből fordított), új szavakat, sőt közmondásokat alkot (pl. „egy tálból áfonyázunk"), vagy éppen egyszerűen nyelvet vált. Idén már 6 éves lesz, és augusztusban kezdi az iskolai előkészítőt (itt az iskola csak hétéves korban indul). Külön érdekesség, hogy a város heti két óra ingyenes anyanyelvű oktatást biztosít a nem finn anyanyelvű gyermekek részére az iskolai előkészítő évtől kezdve (egyetlen feltétel, hogy legyen legalább négy jelentkező, illetve tanár). Szerencsére Jyväskyläben nem mi vagyunk az egyedüli kisgyermekes család, ahol a magyar (is) anyanyelv, így szerencsére indul magyar nyelvű csoport. Ezen kívül természetesen a kisfiam járhat majd az angol nyelvű csoportba is, de mivel itt az angolt mint idegen nyelvet az első osztálytól kezdve oktatják, ezzel talán nem lesz gond – bár más előnyökkel is járhat az anyanyelvi különóra, hiszen találkozhat angol anyanyelvű gyerekekkel.

A munkám nagyon sokszínű és izgalmas, és itt is visszatérő elem a többnyelvű kommunikáció és a multikulturális dimenzió. Az alapképzésben pár éve a törvényben kötelezően előírt finn, angol és svéd nyelvet tanári csapatokban oktatjuk összevonva, egy kurzus keretén belül (szaktól függően három vagy négy ilyen új típusú kurzus kötelező a hallgatóknak). Ez nagy újdonság még a finn felsőoktatáson belül is, melynek számos haszna van, ugyanakkor rengeteg kihívást is jelent. Az elsőéves finn hallgatók többségének időbe telik, mire megértik a mögöttes pedagógiai elgondolást és a későbbi gyakorlati előnyöket. Szokatlan számukra az is, hogy olykor egyszerre több oktató is jelen van az órán. Azért nekünk, tanároknak sem egyszerű csapatban dolgozni és ilyen szorosan együttműködni, különösen, ha eltérnek az egyéni munkamódszerek vagy a tanítási stílus. Sok időt vesz

igénybe a tanterv és az órák megtervezése is, mivel mindent egyeztetni kell, minden kérdésben konszenzusra kell törekedni, lehetőleg úgy, hogy meghallgatjuk és közösen átgondoljuk egymás elképzeléseit, érveit és ellenérveit. Ugyanakkor a csapatmunka során rengeteget tanulunk és fejlődünk nem csak szakmailag és személyesen, de úgy is mint közösség. A közösségi szemlélet és az együttműködés alapvető értékek nem csupán az oktatásban, hanem az egész társadalomban.

A nemzetközi mesterképzésben jelenleg vállalati környezetgazdálkodás szakos hallgatóknak oktatok tudományos írást és kommunikációt angol nyelven. A szak tantervében két kötelező kurzus szerepel, mindkettő párhuzamosan fut egy szaktárgyi kurzussal, szorosan integrálva annak tantervébe. Vannak közös beadandók is, ilyenkor a szakmai oktatóval együtt értékeljük a hallgatókat, más-más szempontra helyezve a hangsúlyt. Ezek a kurzusok más típusú pedagógiai kihívásokat jelentenek, különösen most, a Covid idején. A hallgatók kulturális háttere nagyon változatos (többnyire szinte minden kontinens képviselve van, olykor még magyar hallgató is van a csoportban), ezért nagyon fontos a kulturális érzékenység az órák tervezése és az oktatás során.

A doktori képzésben jelenleg öt szabadon választható angol nyelvű kurzust oktatok. Ezek témája a tudományos írás (alkalmazott nyelvészeti, pedagógiai és pszichológiai szemszögből), a forráshasználat, a tudományos cikkek publikálásának folyamata, a cikkalapú disszertáció írása, illetve a tudomány népszerűsítése. Természetesen vannak a szóbeli tudományos kommunikációra irányuló kurzusok is (konferencia-előadás, poszterprezentáció, doktori védés) – ezek nagy részét én is oktattam. Fordítástudományi szempontból érdekes téma az idézőjel használatának kérdése, ha a hallgatók az angol nyelven írt tanulmányukban szó szerint szeretnének idézni nem angol nyelvű szövegből. Ilyenkor kicsit jobban belemélyedünk abba, hogy tulajdonképpen mi is az a fordítás. További érdekes téma a saját cikk fordított változatának publikálása, illetve ennek szerzői jogi kérdései. Egyébként a doktori hallgatók szintén a világ különböző országaiból érkeznek, és más-más programon tanulnak, így a kulturális és diszciplináris különbségek minden kurzuson előkerülnek témaként, bár a tudományos kommunikáció nyelve mindannyiuk esetében az angol (persze azoknak is kínálunk kurzusokat, akik finn nyelven írják a disszertációjukat). A doktori kurzusokon számomra izgalmas téma a többnyelvű publikálás jelensége, a hallgatók ezzel kapcsolatos nézetei és a tudományágak közti különbségek. A témához kapcsolódik, hogy pár hónappal ezelőtt egy online workshop keretében hallottam a Helsinki Kezdeményezésről, melynek célja a többnyelvű tudományos kommunikáció támogatása és elősegítése. A témát annyira közel állónak éreztem, hogy önként vállalkoztam a szöveg magyar fordítására (https://www.helsinki-initiative.org/hu).

Az oktatáson kívül több pedagógiai projektben is részt veszek. Az *Academic Readiness* elnevezésű projekt keretében a velünk együttműködő tanszékeknek segítünk a nemzetközi mesterszakra jelentkező hallgatók kiválasztásában. A nyelvi felkészültségen túl figyelembe veszünk más fontos tényezőt is, például tanulási stratégiákat, kritikai és a reflektív gondolkodást, valamint tudományos szövegér-

tést és szövegalkotást. Itt is sokszor szembesülünk a különböző országok eltérő oktatási gyakorlatával. Egy másik érdekes projekt, amelyben oktatóként részt veszek, egy 10 kredites, féléves továbbképzési program a szakmai tárgyakat angol nyelven oktató kollégák számára. A hangsúly a pedagógián, illetve a kulturális érzékenységen és tudatosságon van, de a programmal párhuzamosan az idei tanévtől elindítottunk egy rövidebb kurzust is, mely kifejezetten az angol nyelvhasználatra összpontosít az oktatáshoz kapcsolódó különböző kommunikációs helyzetekben (pl. interaktív előadás, szeminárium, szakdolgozat-vezetés, felvételi interjú). A továbbképzési programra és a kurzusra nem csak finn anyanyelvű kollégák jelentkezhetnek, így az órákon autentikus példákon keresztül bepillantást nyerhetünk különböző országok pedagógiai kultúrájába is. Egy további projekt keretein belül pedig kifejezetten a mexikói egyetemi oktatásba is betekinthetek, és megfigyelhetem, hogyan oktatják a szakmai tárgyakat angol nyelven. Online óra esetén különösen érdekes látni a mexikói hivatalos kommunikáció jellemzőit (beleértve a nonverbális kommunikációt, mely nagyban eltér attól, amit itt Finnországban megszoktam). Végül egy fordítástudományi vonatkozású, a szívemhez közel álló projekt: jövő szeptembertől végre elindulhat egy általam kidolgozott, szabadon választható, angol nyelvű kurzus, melynek fő témája a fordítás mint kulturális közvetítői tevékenység és a kultúraspecifikus elemek. Finnországban a fordítás négy egyetem profiljában szerepel (Helsinki, Turku, Joensuu és Tampere), ezért a mi egyetemünkön ilyen jellegű kurzust eddig nem kínáltak. Mivel a kurzust nemzetközi hallgatók is felvehetik, bizonyára érdekes és sokszínű gyakorlati példák kerülnek majd elő.

A munkakörömben eddig az oktatáson volt a fő hangsúly, ezért önálló tudományos kutatásra sajnos kevés idő maradt. Idén azonban történt pozitív előrelépés: február végén az intézetünkben három új pozíciót hirdettek meg *senior lecturer* munkakörben (finnül *yliopistonlehtori*, magyarul kb. egyetemi adjunktus). Itt már elvárás volt a doktori fokozat, és a munkaköri leírásban az önálló tudományos kutatás az alapfeladatok részeként szerepel. Ez azért nagy szó, mert ez a munkakör eddig csak a szaktanszékeken oktatók számára volt elérhető. Az egyik meghirdetett pozíciót én is megpályáztam és sikeresen el is nyertem. Bár nagyon közel áll a szívemhez az oktatói munka, hiányzott az önálló kutatásban rejlő izgalom. A közeljövőben tervbe vett kutatási témák közt szerepel például a tudományos publikálás és a tudományos források használatának nyelvi vonatkozásai, a tudomány népszerűsítésének nyelvi aspektusai, a munkahelyi nyelvhasználat kérdései az egyre nemzetközibbé váló finn felsőoktatásban, a társszerzői együttműködés jelensége és a cikk alapú doktori értekezés mint műfaj.

Összességében úgy érzem, minden szempontból megtaláltam a számításaimat ebben az északi országban. Érdekes, hogy amikor az otthoni családtagokkal és barátokkal beszélek, az első kérdés mindig az időjáráshoz kötődik, többen kijelentik, hogy nem tudnának ilyen hideg országban élni. Való igaz, télen hideg van (az eddigi rekord -32 fok), de van szauna, és a természet minden évszakban más szépségét mutatja. Az őszi színek kavalkádja (*ruska*), a téli séta a befagyott tavon, az

északi fény (*revontulet*), és persze a mesés finn nyár, a Szent Iván-éji máglyával (*kokko*) és a fehér éjszakákkal (*yötön yö*) mindenért kárpótol. Azt hiszem, a *sisu* szó jól kifejezi a finn mentalitást: bármilyen az idő, nem szabad csüggedni, és bírni kell. A *sisu* tehát a kitartás, a szívósság, a bátorság és az akaraterő egyben. A munka és a magánélet összeegyeztetése nem egyszerű feladat, különösen, mivel a család többi tagja távol él (Magyarországon és Amerikában), de úgy érzem, pozitív hozzáállással minden lehetséges. Pár hete a kisfiam a következőt mondta az esti játék közben (amikor már a hosszú munkanap után azért elkalandozott a figyelmem): „Keskity leikkimiseen!”, azaz „A játékra koncentrálj!”. Azt hiszem, ez lehetne az életfilozófiám is.

Jyväskylä, 2021. szeptember